

NEZNÁMÝ PRAMEN DĚJIN SLAVISTIKY

Vladimíru Macurovi z uctivé lásky

Při přípravě posledního stěhování nepatrného zbytku bývalého Slovanského ústavu v Praze včetně redakce časopisu pro slovanskou filologii Slavia byl objeven redakční sekretářkou balík nevábneho vzhledu o rozměrech 372x252,5x252,2 mm s nápisem "Rukopisy prošlé redakčním řízením, schválené, ale neuveřejněné". Balík byl zabalen do tuhého balicího papíru cikorkové barvy o rozměrech 998x1003 mm a převázán motouzem o síle 3 mm a délce 3586 mm. Uvnitř tohoto nepřitažlivého, ba až odpudivého, trojrozměrného předmětu, který, jak se později ukázalo, přežil všechna předchozí stěhování Slovanského ústavu /z Lobkovického paláce na Národní třídu do budovy prezídia ČSAV, odtud do Valentinské ulice, poté do Strahovského kláštera, přičemž v každé budově se stěhoval nejméně třikrát/ nerozbalen. Po jeho oprášení, otevření, vykoupání se skupiny otevíračů, čekalo všechny přítomné velké neuvěřitelné historické překvapení, které vyjadřovali takto: Cituji:

LB: "To snad ani není možný, podívejte se, co sem to zase vyhrabala. To je hrozný, tady je takovej bordel historickéj, nikdo neví, kam co položil, já abych to tady pořád překopávala jako uhlí a vono tohle."

SW: "To je skutečně pozoruhodné, to jsem vůbec netušil, že by se zde mohlo něco takového nacházet. Ani od Murka a Hujera jsem o tom nikdy neslyšel, myslím, že ani Havránek o tom nevěděl."

JV: "No né, to je hlína. S tím by se mělo něco dělat, nebudete mít nějaký výročí?"

Jak už z předchozích citátů vyplývá, jedná se skutečně o nález kolosálního významu, jehož dosah ani teď, po uplynutí několika dní od nálezů, nejsme schopni dostatečně zhodnotit a docenit.

Obsahem balíku byl objemný fascikl psacího papíru popsaného po obou stranách dosud neznámým rukopisem v českém jazyce. Shora na tomto fasciklu byl položen list papíru jiné barvy a kvality, na kterém již vybledlým inkoustem bylo napsáno: "Zásilka od prof. Denise. Uložit AA a neinformovat ve slavistickém světě. Její zveřejnění by ohrozilo nejen výsledky české vědy, ale i pověst zasilatele." Podpis nečitelný - mohl by znamenat možná: Niederle?, Murko?, Weingart?, Polívka? Za tímto sdělením, které nám alespoň částečně vysvětluje náš pozdní nález, následuje dopis pařížského slavisty a bohemisty, prof. Ernesta Denise /1849-1921/. Pro jeho závažnost uveřejňujeme jeho dopis celý. Prof. Denis píše svůj dopis česky, pouze některé drobné lexikální a stylistické odchylky upozorňují na to, že se jedná o cizince.

Paříž 12. ledna 1921.

Titl.:

Presidium

Slovanského ústavu v Praze

Vážení páni kolegové, moji přátelé,

poslední dobou cítím velice naléhavě, že můj průměrně dlouhý život dospěl v předvečer svého konce, a chtěl

bych tudíž, než se definitivně uzavře mé životní dílo, splatit svým milovaným Čechům, kterým jsem věnoval valnou část své vědecké i propagační práce, poslední dluh, a odejít tam, odkud již není návratu, čistý tak, jako jsem na svět tento přišel.

Vím, že toto mé sdělení vyvolá v Čechách veliký údiv a bude těžkým břemenem pro hodnocení mé památky, ale nemohl bych umřít klidně, kdybych se ze hříchu těžkého svého zde veřejně nevypovídal.

V roce 1900, v době konání se II. novověkých olympijských her, mě navštívil v mém bytě v době mé nepřítomnosti český gigant Jára da Cimrman¹ a odevzdal mi se svým průvodním dopisem fascikl svých vědeckých slavistických robot spolu s plánem na zřízení Slovanského ústavu, návrhem jeho stanov a organizace. Roboty jeho s nadšením jsem četl, ale nezneužil. Chtěl jsem uveřejnit o nich alespoň krátkou informaci, ale zabránila mi v tom lidská slabost, chamtivost a závist, které ve mně prodřímly po prostudování Cimrmanova návrhu na zřízení Slovanského ústavu. Mám tak Čechy rád a je mi s nimi dobře, bojoval jsem silně za vzkříšení jejich státnosti, ale při čtení Cimrmanovy koncepce SÚ se ve mně Francouz zbudil a řekl jsem si: V Paříži bude první Slovanský ústav na světě, u Čechů stejně ještě nejsou podmínky pro jeho zřízení, nevidáno když budou druzí.

Podle Cimrmanova návodu v Paříži přispěl jsem ke zřízení Institut d'études slaves, napsal jsem dokonce o jeho organizaci a chodu drobnou publikací. Jak stydno je nyní mi, kdy se dovídám, že v Praze spisku mého "Ústav pro studium Slovanstva. Paříž střediskem slavistiky v cizině" český

překlad vychází a hodnocen je jako práce mimořádného průkopnického dosahu a dokonce návodem pro zřízení ústavu Vašeho státi se má.

Ne mně, ale Járovi da Cimrmanovi náleží tato úcta, ne Francouzům, ale Čechům se opět ve světě podařilo prorazit a jejich kusí kůží /tady myslí pravděpodobně prof. Denis peří - pozn. LB/ se nyní Paříž ve světě chlubí.

Odpuste, mí drazí Čechové a Čechy krásné, Čechy mé, ale až se budete dřinou Járy da Cimrmana prodírat, poznáte, že nám lidem vše je lidské, a že neupadnout v pokušení je nesnadné.

Je vous aime, Češi moji, o odpuštění prosím, dílo tam kam patří a určeno bylo, odevzdávám.

S hlubokou úctou a lítostí

Ernest Denis

profesor pařížské Sorbonny v.v.

Po tomto smutném, vztek a slzy budícím dopise, následuje dopis Járy da Cimrmana prof. Denisovi.

Vážený příteli,

Vás
snad mohu tak oslovit, svým společným zájmem o naše dobré Čechy přáteli stali jsme se; o Čechy tak nespravedlivě trpící pod rakouským jhem. Škoda, že nezastihl jsem Vás, slovutný pane profesore, ve Vašem bytě, abychom si mohli pohovořit od srdce k srdci a zahrát na společné struně.

Věřím, pane profesore, že přijde doba, kdy se k nám

do Čech dobré časy vrátí a Praha bude kulturním a vědeckým střediskem celé naší staré dobré Evropy a bude co do významu prvním centrem světové slavistiky, Mekkou slavistiky, tak jak jí byla za doby Dobrovského. Již vidím tu dobu, kdy v Praze bude zřízen Slovanský ústav a založeny nové slavistické časopisy; zde mám na mysli zvláště časopis Slavia, kterou již Dobrovský ustavití chtěl.

Měl jsem teď přes zimu chvilku volna a sepsal jsem stanovny takového ústavu, ve kterých vylíčil jsem jeho záměry a cíle, a zároveň sepsal i několik základních příruček ze všech oblastí slavistiky, především pak z jazykovědy, literární teorie a historie, ze slovanské historie a archeologie, folkloristiky a etnografie /někteří národopis říkají/.² Mluvil jsem o svých spiscích a hlavně o svých institucionálních návrzích³ s profesory Jagičem a Brücknerem, oba je přivítali s pochopením, ba až s nadšením. Jagič přál Slovanskému ústavu i Slavii "svaki napredak i uspjeh" a Brückner řekl doslova: "Praga jedyna dla Slavji i dla Slowiańskiego Instytutu miejsce i mogę Wam tylko ponownie i gratulować do podjęcia tej myśli." Dále jsem i s prof. Masarykem a prof. Kubou, když přes Vídeň projížděli, o celé věci hovořil, oba slíbili svou morální i materiální podporu. Prof. Kuba kromě obrazů a zharmonizovaných slovanských lidových písní říkal něco o miliónu korun, prof. Masaryk mluvil jenom o penězích a bude-li po Rakousku parcelisace bude i nějaká ta parcelka.

Já sám věnuju Slovanskému ústavu svou myšlenku a autorská práva na vydání mých základních slavistických příruček, myslím, že výnos z nich by mohl krýt provoz ústavu po prvních 10-50 let.

Teď, jak zima už skončila, mou myslí táhnou myšlenky jiné, k jejichž prospěchu chci zasáhnout: zrovna teď myslím na zřízení filmového studia spolu s prof. Barandem, povznesení tělovýchovy v sokolském hnutí, zdokonalení kriminalistických metod, mám ještě další plány. Proto svou slavistickou práci a myšlenku odevzdávám Vám, Vážený pane profesore, u Vás jí bude dobře ve Vašich měkkých francouzských rukou. Odevzdejte je, prosím, jak jen uslyšíte, že v Praze podmínky k jejich využití se rýsují, našim českým slavistům k použití.

S pozdravem

Jára da Cimrman

český vynálezce, učenec a umělec

Tímto dopisem celá slavistická práce J.d.Cimrmana, zdá se, pro něho samého skončila. Český titán hnal se světem dál dobývat světová prvenství v dalších oborech. Jak naložit s jeho darem prof. Denis, je dostatečně zřejmé ze zde uveřejněného Denisova dopisu. Zase jednou českou prací proslavil se jiný národ. Cimrmanovým slavistickým čítankám a příručkám se budeme věnovat jindy, jak už jsme ostatně přislíbili. Zde uveřejníme ve stručnosti pouze výňatky z Cimrmanova návrhu stanov Slovanského ústavu.

"Slovanský ústav bude pečovat o soustavné a všestranné studium slovanských národů a rozvoj styků s nimi, protože slovanské země a Orient byly odedávna předním přirozeným odbytištěm našeho průmyslu a jedním z nejdůležitějších dodavatelů potravin a průmyslových surovin pro nás. Styky tyto, zejména kulturní, vědecké a hospodářské, je nutno prohlubovati a rozvíje-

ti až do té doby, dokud my nebudeme potraviny vyvážet na Východ.

Cílů těchto nechť SÚ dosahuje těmito prostředky:

- a/ jako středisko odborných pracovníků o věcech slovanských zde pečováno nechť je o tyto po všech stránkách, v kavárně Slavia ať zřízen je pro ně restaurační paušál, psací papír a pera dodávány jim v hojnosti potřebné, pracovny jejich přiměřeně vyhřívány, knihy jim bez omezení opatrovány a půjčovány
- b/ pořádáním a podporováním studijních cest a výprav do zemí slovanských i neslovanských a naopak, a to do každé ve vhodnou roční dobu, k Jadranu vždy v létě, v zimě za Slovany do Vídně /s předplatným na vídeňské bály/, před začátkem každé sezóny do Paříže, kde, jak to vidím,⁴ se to bude Rusy vbrzku jen hemžiti
- c/ Vypisováním stipendií na odborná studia slovanských věcí a po jejich skončení uveřejňování výsledků těchto studií
- d/ šířiti znalosti slovanských věcí i slovanských jazyků v širších vrstvách tak, aby vzájemná znalost slovanských národů přispívala k jejich kulturnímu i hospodářskému sblížení, s cílem alespoň dílčích výsledků - aby se už v českých zemích nevařila káva turecká, ale bosenská a některé hospodářství se neoznačovalo jako turecké, nýbrž příleha-
vějším východoslovanským názvem
- e/ organizováním vědeckých setkání ve vhodných a vybraných lokalitách, zvláště se hodí Mikulov, Velké Pavlovice, Plzeň
- f/ udržováním a uspořádáním bibliografického a informačního archivu, pokud možno badateli použitelného
- g/ sběrem slovanských lidových písní i s hudebním doprovodem a jejich uváděním v život /na tomto bodě trvá prof. Kuba/."

Body h-s pro omezený rozsah tohoto příspěvku již neuveřejňujeme, pro informaci pouze sdělujeme, že tyto body postihují ostatní oblasti potřebné pro dobrý průběh odborné práce, jako je zabezpečení opisování textů, služby knihovnické apodl

Více jak tři čtvrtě století zůstala širší veřejnosti slavistická činnost českého nejslavnějšího průkopníka ve všech oblastech lidské činnosti utajena. Nejprve to byl sobecký zájem prof. Denise, který se však ke svému hříchu statečně přiznal. Potom se tak stalo přičiněním, nebojíme se to říci otevřeně, celé skupiny lidí, kteří se báli o svou vědeckou slávu. Připravili tak českou slavistiku nejen o možnost rychlejšího vědeckého rozvoje, kdyby měla příležitost opřít se o metodologicky průrazná díla J.d.Cimrmana, ale i zisk, který by nutně plynul z jejich publikování. Není vyloučeno, že tento finanční příjem, který by patřil české slavistice jako celku, by zabránil i pozdějšímu zániku Slovanského ústavu v Praze, neboť, jak je dobře známo a ověřeno, od peněz a plného koryta se neutíká.

P o z n á m k y

- 1 Jára da Cimrman se zúčastnil pařížských olympijských her jako přihlášený sportovec v několika disciplínách, avšak pro rozsáhlé onemocnění zánětlivého charakteru se jich zúčastnil pouze jako zanícený divák.
- 2 Popisu a zhodnocení těchto "příruček", které již pouze při zběžném čtení zdají se být "geniálními statěmi" bude věnován zvláštní příspěvek ve II. dílu tohoto sborníku k Macurovým padesátinám.
- 3 Celoživotní zájem o české instituce byl u Járy da Cimrmana hluboký a systematický, srov. kupř. jeho podíl na odhalení paliče pražského ND Josefa Zeithammela.
- 4 Srov. J.d.Cimrmana činnost vizionářskou.

Zprávu podala, edici připravila
a poznámkovým aparátem doplnila
Libuše Benešová